

JUGOSLAVENSKI IZVOZ I UVOZ SVJEŽEG VOĆA I NJEGOVE MOGUĆNOSTI

U v o z

Nagli razvoj industrije i bujanje infrastrukture, te povećanje životnog standarda ljudi, stvorili su velike mogućnosti za razvitak svjetske trgovine voćem, a osobito pojedinim voćarskim proizvodima. Znatan utjecaj na razvitak svjetske trgovine voćem učinjen je zahvaljujući napretku u tehnologiji čuvanja svježih plodova kao i razvitkom saobraćajne tehnike. Također su pojedine zemlje uvoznice uložile znatna sredstva za podizanje voćnih plantaža što ima već sada, a pogotovo kada dođu u rod utjecaja na razvoj svjetske trgovine voćem.

Budući da je Jugoslavija zemlja s izvanrednim agroekološkim prilikama za razvoj voćarstva, a novija orijentacija na podizanje velikih plantažnih voćnjaka s krupnom proizvodnjom jabuka, krušaka, bresaka i ostalog voća, dala već prve rezultate, od interesa je razmotriti kretanje izvoza i uvoza voća i analizirati mogućnosti koje postoje na svjetskom tržištu za naš izvoz pojedinih vrsta voća.

I z v o z — u v o z

Izvoz proizvoda iz voćarstva i vinogradarstva u ukupnom izvozu poljoprivrede, prehrambene i duhanske industrije zauzima gotovo zadnje mjesto sa samo 1,2% u 1967. godini odnosno 1,0% 1968. godine dok je uvoz ovih proizvoda sudjelovao sa 8,5% u 1967. godini a 10,4% 1968. god. u ukupnom uvozu poljoprivrede i njezine prerade.*

Poslijeratni izvoz svježeg voća odlikuje se velikim brojem vrsta i sorata, ali malim nestabilnim količinama i cijenama. Izvoz kod pojedinih vrsta pokazuje lagan porast, kod drugih stagnaciju i pad, da bi se kod nekih proizvoda potpuno ugasio.

Svježa šljiva je tradicionalni artikal našeg izvoza, koji bilježi trend porasta.

* U poljoprivrednom izvozu Italije proizvodi voćarstva i vinogradarstva zauzimaju prvo mjesto.

Tabela 1 — Jugoslavenski izvoz šljiva

Razdoblje	Tona	Vrijednost		
		000 st. din.	Dinara	Dolara
1946/50.	6030	201.405	33.400	111,33
1951/55.	7882	137.798	17.482	58,27
1956/60.	17211	512.785	29.794	99,31
1961/65.	18063	430.383	23.826	79,42
1966.	4842	5.484.796	1.132	90,56
1967.	18828	20.926.167	1.111	88,88
1968.	2435	2.306.858	988	79,04

Izvor: Statistika vanjske trgovine 1946-1968.

Napomena: Od 1966. vrijednost u novim din.

Izvoz pokazuje cikličke karakteristike, što je rezultat koliko neorganiziranosti izvoza toliko i velikih oscilacija u proizvodnji.

Najniži izvoz, osim u prvoj poslijeratnoj godini, zabilježen je 1953. (1,9 tisuća tona), a najveći 1957. i 1962. godine (34,5 odnosno 42,5 tisuća tona).

U izvozu šljiva, osim količina, veliko variranje pokazuju i cijene. Najveća prosječna cijena ostvarena je u prvom petogodišnjem razdoblju (151,04 dol. 1946. i 128,16 dol. po toni 1948. god.). U razdoblju 1951/55. nakon poslijeratne privredne stabilizacije prosječna izvozna cijena pada za više od dva puta u slijedećem petogodišnjem razdoblju izvozna cijena raste nakon visoko postignute cijene 1957. god. od 113,82 dol. po toni. U posljednjem petogodišnjem razdoblju izvozna cijena pada u prosjeku za 20 dol. po toni uz zadržavanje relativno visokih izvoznih količina.

Posljednjih godina na zapadnoevropskom tržištu osjeća se prisustvo američke (kalifornijske) šljive što je jedan od uzroka usporavanja našeg izvoza. Tako je izvoz u 1968. god. bio najniži u posljednjih 13 godina.

U razdoblju 1966/68. god. 52% izvoza šljiva išao je u SR Njemačku, 27% u Austriju, 11% u Veliku Britaniju a 5% u Italiju. Preostale količine uvezle su: Švedska, Švicarska, Francuska i Belgija. U 1968. god. izvoz nam se najviše isplatio u Vel. Britaniju, gdje smo dobili oko 97 USA dol. po toni, pa u SR Njemačku 80 dol., Italiju 71 dol. i Austriju 63 dol.

Po sortnoj kvaliteti i svojim svojstvima naša šljiva nema premca u svijetu. Ono, po čemu zaostajemo za drugima izvoznicama šljive je činjenica da nemamo jedinstven i organiziran nastup na svjetskom tržištu. Postoje veće mogućnosti plasmana naših šljiva na tržištu Vel. Britanije, Danske, Švedske, Francuske, Švicarske, a i mogućnosti za osvajanje novih tržišta, koje bi trebalo ispitati. Kod šljiva vrlo važna je orijentacija na proširenje izvoza putem realizacije sušene šljive kao i šljive u kompotu i đemu. Također postoje velike mogućnosti za izvoz sokova od šljiva jer postoji interes za uvoz u niz zemalja.

Trešnja, naročito rana, je voće kojim bismo se mogli uklopiti u strukturu uvoza zapadnoevropskih uvoznica voća daleko bolje i uspješnije nego sa jabukama i kruškama.

Tabela 2 — Jugoslavenski izvoz trešanja

Razdoblje	Tona	Vrijednost u		Po jedinici (kg)	
		000 st. din.	Dinara	Dolara	Dolara
1946/50.	730	36.822	50	0,16	
1951/55.	1.358	53.564	39	0,13	
1956/60.	1.591	62.975	39	0,13	
1961/65.	1.239	42.896	34	0,11	
1966.	780	1.278.015	1,63	0,13	
1967.	696	1.333.633	1,91	0,15	
1968.	502	1.116.337	2,22	0,18	

Izvor: kao pod 1

Napomena: Od 1966. vrijednost u nd.

Najveći izvoz trešanja ostvaren je 1957. god. u visini od 2.075 tona. Izvoz je zavisio o našim ponudbenim mogućnostima. Cijene su varirale od 9—24 USA centa po kg. Posljednjih godina naša ponuda trešanja na stranim tržištima opada. Zbog sve skuplje radne snage odnosno povećanih troškova branja izvozne cijene trešanja na svjetskom tržištu u zadnje vrijeme stalno rastu, dok naša ponuda pada.

Najveće cijene 1968. god. od 187,76 US dol. za tonu postigli smo u SR Njemačkoj u Italiji 141,28 dol. dok smo u Austriju izvozili po najnepovoljnijoj cijeni od 110,96 dol. po toni.

U razdoblju 1966/68. god. 55% našeg izvoza trešanja realizirano je u SR Njemačkoj, 32% u Austriji, 12% Italiji, a ostalo u Vel. Britaniji i Švedskoj.

Izvoz trešanja je neobično važan za ekonomski razvoj jadranske regije. Kooperacija društvenih poljoprivrednih gospodarstava s individualnim gospodarstvima ovdje bi dala još vrednije rezultate u proizvodnji i polučila daleko veće rezultate u izvozu.

Evropski uvoz bresaka s oko 90% pokriven je talijanskim izvozom, dok desetinu izvoza daju ostale evropske zemlje a dio SAD. Porast izvoza u Italiji došao je nakon stalnog i velikog povećanja proizvodnje. Izvoz je porastao od 137.500 tona 1959. god. na 269.475 tona 1966. godine, što je u prosjeku iznosilo 22% proizvodnje. Najveći evropski uvoznici bresaka su SR Njemačka, Vel. Britanija, Švicarska i Austrija.

Jugoslavenski izvoz bresaka i kajsija promatran petogodišnjim razdobljima tendira porastu.

Tabela 3 — Jugoslavenski izvoz bresaka i kajsija

Razdoblje	Tona	Vrijednost u		
		000 st. din.	Dínara	Dolara
1946/50.	485	27,756	57	0,19
1951/55.	1.546	65.053	42	0,14
1956/60.	2.647	107.776	40	0,13
1961/65.	3.525	131.795	37	0,12
1966.	3.639	7.231.449	1,99	0,16
1967.	1293	2.191.056	1,69	0,13
1968.	730	1.145.354	1,57	0,12

Izvor kao pod 1

Napomena: Od 1966. vrijednost u nd.

Do 1951. god. pratimo lagani porast izvoza, da bi od 1952—1954. naglo porastao, 1955/56. doživio nagli pad, vrativši se na najmanje količine kojima smo započeli poslijeratni izvoz. Otada slijedi porast izvoza na preko dvije tisuće tona godišnje, osim 1958. god. Tako je najveći izvoz ostvaren 1954. 6,8 tisuća tona) i 1959. (5,5 tisuća tona).

Posljednjih godina izvoz bresaka i kajsija naglo opada. Naša ponuda ne uspijeva podmiriti niti domaću potražnju. Uzrok je povećana domaća potrošnja i pad izvoza u Čehoslovačku.

U strukturi izvoza ovih dvaju srodnih vrsta voća ranije je prevladala kajsija, dok posljednje dvije godine na breskvu otpada 68% a kajsiju 32%.

U razdoblju 1966/68. najinteresantnije uvoznice bile su nam: Austrija 47% Čehoslovačka 31% SR Njemačka 12% i Italija 9% ukupnih količina.

Ovo ukusno voće preferira sve više evropskih tržišta. Nismo iskoristili niti dio naših mogućnosti u gajenju i izvozu ovog voća. Naša obala, Makedonija, pa jugoistočni dijelovi Jugoslavije imaju izvanredne uvjete za podizanje plantažnih nasada bresaka sa sortimentom koji će zadovoljiti širok areal potrošnje od kraja svibnja do kraja rujna mjeseca. U izvozu su velike šanse za proizvodnju ovog voća. Regionalizacija proizvodnje, obzirom na dinamiku prispjeća daje velike mogućnosti za intenzifikaciju i specijalizaciju poljoprivredne proizvodnje na mnogim regijama naše zemlje.

Izvoz Jagoda do 1955. god. iznosio je od 3—5 tona, dok 1948, 1949. i 1953. godine izvoz nije postojao.

Otada do 1961. god. raste na preko tisuću tona. Nakon 1961. god. izvoz je u stalnom padu da bi se 1967. god. skoro ugasio. U 1968. god. izvezli smo ispod 100 tona jagoda. U početnom razdoblju cijene su visoke i iznose pola dolara po kg. Kasnije padaju na četvrtinu dol/kg, dok sada iznose samo 18 USA centi po kg. Izvozilo se uglavnom u Austriju i Švicarsku.

Kod ove vrste voća konkurencija na inozemnom tržištu je nešto veća nego kod spomenutih vrsta voća, a relativno su nepovoljnije i cijene. To i atraktivnost domaćeg tržišta gdje se usmjerila nedovoljna ponuda uzrokovala je pad našeg izvoza.

Izvoz malina i kupina u kojem maline sudjeluju s preko 90% količina praktički smo započeli 1957. god. U razdoblju 1957-61. izvezlo se u prosjeku 1537 tona godišnje, a 1962—1966. povećao je izvoz na prosječnih 150 tona, 1967. i 1968. god. izvoz se zadržao na nivou predhodnih godina. Zanimljivo je da i ovo voće uz borovnice i ribizle pokazuje porast izvoznih cijena od 17 na 24 USA centa po kg, u odnosu na prvo promatrano razdoblje. Malinu su najbolje plaćale: Švicarska 260,80 dol/tona, SR Njemačka 221,28 dol. i Austrija 216,64 dol/tona.

Izvoz u razdoblju 1966/68. najbolje je tekao u Švicarsku 42% ukupnih količina, u SR Njemačku 30% i 18% u Austriju. Ostalo se izvozilo u Nizozemsku, Italiju, Farcusku i Dansku. Za kupinu su se interesirale samo Austrija, Nizozemska i SR Njemačka.

Borovnice i ribizl pokazuju isti trend izvoza kao i maline. Količine nisu velike i ne pokazuju porast, ali cijene od 1963. prema 1968. godini postepeno rastu, od 21 US centa na 41 US centa po kg i najveće su među voćem. Izvozne cijene su trostruko veće od bresaka i trešanja, a pet puta veće od šljiva.

Najpovoljnije cijene u izvozu ribizla ostvarili smo u Austriji 474,64 dol/tona i u Njemačkoj 465,76 USA dol za tonu. S borovnicama u Švicarskoj 193,04

te Njemačkoj 256,00 dol/t. U ovoj vrsti izvoza posljednjih godina 70% otpada na ribizle a 30% na borovnice.

Ovakav razvoj ukazuje na visoku atraktivnost inozemnog tržišta za ovu vrst voća i naše ograničene mogućnosti ponude s obzirom na nerazvijenu potencijalnu proizvodnju.

Visoke cijene polučene na svjetskom tržištu za sitno voće postižu s malim količinama visok ekonomski efekat. Orijentacija na izvoz ovog voća uz primjenu suvremene agrotehnike u proizvodnji riješilo bi pitanje specijalizacije poljoprivredne proizvodnje te povećanje dohotka i zaposlenosti poljoprivrednog stanovništva brdskih regija obala rijeka i jezera, gdje ne postoje uvjeti za ratarsku i stočarsku proizvodnju zbog nedostatka tala, a pogodne su za ovakvu intenzivnu proizvodnju.

Koncepcije ovakvog razvoja već su se pokušale realizirati ali se nije dovoljno ustrajalo. Zbog nerešenih organizacionih problema i nekih problema suvremene agrotehnike odustajalo se od ugovora sa stranim partnerima. Također se nije obratila dovoljna pažnja razvitku kooperativne proizvodnje društvenih i individualnih gospodarstava.

Svjetski izvoz krušaka 1960—65. god. porastao je od 309.579 tona na 405.875 tona. U razdoblje 1960/69. Evropa je jedina deficitarna u kruški. Njezine potrebe uvoza od ostalih svjetskih regija iznosile su u prosjeku 82.270 tona. Italija najveći svjetski izvoznik krušaka u razdoblju 1960/69. daje 37,0% svjetskog izvoza. Druga je Argentina i treća Nizozemska sa 10,6% odnosno 9,9% svjetskog izvoza.

Najveće količine krušaka uvoze SR Njemačka 40,9% i Vel. Britanija 17,3% svjetskog izvoza.

Jugoslavenski izvoz krušaka bio je malen i sporadičan. 1956—1960. iznosio je u prosjeku svega 704 tone uz cijenu od 10 US centi po kg. Izvoz krušaka 1951—65. god. pao je na 129 tona smanjivši prosječnu izvoznu cijenu za 3 US centa po kg. Posljednje količine izvezene su 1964. god., a 1965. g. izvoz prestaje. Uvoz krušaka započinje 1966. god. 7.79 tona u vrijednosti 122.502 nd; za 1 kg platili smo 1,44 nd ili 11 US centi. Uvoz je potekao iz Italije. Slijedeće 1967. god. uvoz raste na 1913 tona a 1968. god. iznosi čak 3.933 tone. Taj uvoz nas je koštao 99,36 i 134,64 USA dol. po toni. U 1967. god. cijelu količinu uvezli smo iz Italije, a 1968. 63% iz Italije a ostalo iz Španjolske, Bugarske, Mađarske, Čehoslovačke i Grčke. Prema uvozu osjeća se veliki deficit krušaka u vansezonskoj potrošnji, pa je potrebno planirati uzgoj kasnih zimskih sorata krušaka.

Svjetski uvoz i izvoz jabuka od 1950. god. neprekidno raste, tako da 1960. iznosi milijun i 370 tisuća tona, a 1965. god. povećao se na milijun i 953 tisuća tona. Ovako visok porast uvoza posljedica je rastućeg tržišnog deficita jabuke u evropskim zemljama. Evropsko tržište jabuka sa 83% svjetskog uvoza 1960—1965, od kojeg 36% otpada na prekomorske zemlje i

Aziju, najzanimljivije je tržište za svjetske izvoznike u razdoblju 1960/65. god. Italija daje 31,90%, Mađarska 5,40%, SAD 5,20% Francuska 4,30%, Nizozemska 4,20% i Bugarska 2,70% ukupnog svjetskog izvoza. Najveći svjetski izvoznici jabuka su SR Njemačka 31,40% i Vel. Britanija 16,70% ukupnog svjetskog uvoza. Ostali veći uvoznici su Sovjetski Savez, Čehoslovačka i DR Njemačka, Skandinavske zemlje, Austrija i Irska.

Jugoslavenski izvoz jabuka u vrijeme poslijeratne obnove bio je najveći, u prosjeku. 1946/50. iznosio je 8.703 tona s najvećom vrijednošću od 129,4 US dol. po toni. U slijedeća dva razdoblja, u odnosu na prvo, izvoz se prepolovljuje, a izvozne cijene padaju. Izvoz jabuka 1961—1965. polako se gasi. U prosjeku iznosi 886 tona i postiže nešto povoljniju cijenu. U tom razdoblju za izvoz je značajnija samo 1961. i 1962. godina kada se izvezlo nešto više od dvije tisuće tona, dok se 1963. 1964. i 1965. godine izvezlo sasvim neznatne količine ispod 100 tona, a na svjetskom tržištu postignuta je i najniža cijena.

Tabela 4 — Jugoslavenski izvoz jabuka

Razdoblje	Tona	Vrijednost u		
		000 st. din.	Dinara	Dolara*
1946/50.	8.703	337.854	38.820	129,40
1951/55.	4.367	93.662	21.447	71,49
1956/60.	4.649	96.099	20.670	68,98
1961/65.	886	30.769	34.727	115,70

* Dolar obračunat po 300 st. dinara

Nižu izvoznu cijenu od nas ostvarile su samo Grčka i Belgija, dok je Italija, najveći svjetski izvoznik koji diktira svjetsku izvoznu cijenu ostvarila 0,8 centa više od naše izvozne cijene.

Po četvrtinu našeg izvoza 1956/60. konzumirale su Austrija, DR Njemačka, a četvrtinu ostale zemlje: Švicarska, Čehoslovačka, Francuska itd.

Najveće količine jabuka u drugom razdoblju plasirali smo na tržištu DR Njemačke 71,60% i SR Njemačke 25,80%.

Čak 13 izvoznica u razdoblju 1961-65. izvozila je više jabuka od Jugoslavije, među kojima su: Austrija, Engleska kao izrazite uvoznice i SR Njemačka kao najveći svjetski uvoznik.

U cjelini možemo reći da jugoslavenski izvoz jabuka zadnju deceniju pokazuje stalni pad, od 1963. stagnaciju a 1966. god. izvoz prestaje.

Domaće potrebe i naraslu, ali nezadovoljenu potražnju pokriva djelomično uvoz započet 1965. godine. Po uvozu se osjeća vrlo visok deficit, koji raste od 6 tisuća tona 1965. god. na 9,3 tisuća tona 1966. god. i zadržava se na oko 7,2 tisuće tona 1967. i 1968. godine.

U našem uvozu 1965. god. prevladava Grčka jabuka (90,7%) s najnižom uvoznom cijenom. Po rokovima uvoza i kvaliteti popunili smo asortiman uvoza švicarskim (7,4%) i bugarskim (1,9%) jabukama. Uvoz švicarskih jabuka zbog bolje kvalitete i povoljnijih rokova uvoza skuplji je čak za 80,6% od najjeftinijeg uvoza.

Tabela 5. — Jugoslavenski uvoz jabuka 1965—1968.

Razdoblje	Tona	Vrijednost u		
		000 st. din.	Po jedinici (kg)	
			Dinara	Dolara
1965.	6.058	834.650	137	0,11
1966.	9.357	1.180.030	126	0,10
1967.	7.176	9.907.781	1.389	0,11
1968.	7.249	10.112.353	1,53	0,12

Uvoz jabuka dosad je orijentiran na Grčku i Italiju. Raniji rokovi i slabe kvalitete Grčkog izvoza omogućavaju nam uvoz po nižim cijenama i ukazuju na dosta veliki deficit naše proizvodnje.

Uvoz je bliži našim rokovima proizvodnje koja, dakle ne uspijeva ni kvalitetom, niti kvantitetom zadovoljiti naše potrebe u vrijeme pune sezone. U kasnijim rokovima za vansezonsku potrošnju uvoze se kvalitetne i skuplje talijanske jabuke koje, praktički, jedine i postoje na domaćem tržištu, (proljeće i rano ljeto) u to vrijeme.

U 1967. godini uvoz jabuka proširili smo na Švicarsku i Albaniju a 1968. god. na Mađarsku i Cehoslovačku.

Značajno je spomenuti da smo u 1968. godini, od prekomjernog uvoza i dumping cijena, oslobodili našu mladu plantažnu proizvodnju jabuka, propi-

som kojim se ne dozvoljava uvoz jabuka od 1. travnja do nove berbe kada i postoji stvarni deficit na domaćem tržištu.

Dakle postoje velike mogućnosti za domaću proizvodnju jabuka zbog nepodmirene potražnje na domaćem tržištu a i ogromnog napretka svjetske trgovine ovim voćem.

Od ostalog voća još je značajniji izvoz višnje pogotovo varijeteta maraske koja zbog svog kvaliteta ima apsolutnu prednost pred ostalim sortama višnje. U razdoblju 1966—68. izvezli smo 888 tona godišnje po prosječnoj cijeni od 374,96 USA dol/tona. Glavni kupci bili su nam SR Njemačka, Austrija i Italija.

Uvoz južnog voća neprestano raste. Tako uvoz banana započinje 1952. godine i u porastu je na oko tisuću tona 1959. god., sedam tisuća tona 1962. god., 14 tisuća tona 1965. i 20 tisuća tona 1966. god. U 1967. i 1968. god. uvoz banana porasao je na oko 37 tisuća tona.

Uvoz narandži započinje 1948. godine s 18 tona, 1959. iznosi 5,8 tisuća tona, godinu dana kasnije 24,5 tisuća tona, a 1965. god. pada na 21 tisuću tona. Otada je u stalnom porastu :1966. 53 tisuće tona, 1967. rekordnih 63 tisuće tona i 1968. god. uvoz se malo usporava i iznosi 56 tisuća tona.

Uvoz limuna u početku ne pokazuje naročit porast. Do 1966. god. ne prelazi 10 tisuća tona dok 1967. i 68. god. raste na 30 odnosno 26 tisuća tona.

Mandarine smo započeli uvoziti 1953. godine, da bismo 1960. god. uvezli 2,8 tisuća tona. Tada nastupa smanjenje i u razdoblju 1966—68. uvoz iznosi oko dvije tisuća tona.

Ostalo južno voće pokazuje jaču tendenciju uvoza od 1962. godine kada je uvezeno oko tisuću tona. U razdoblju 1965—68. uvoz dostiže preko tri tisuće tona godišnje.

Zaključci

— Do 1965. god. izvoz voća je u blagom porastu. Otada izvoz stagnira ili je u padu. Naročito pada i prestaje izvoz jabuka i krušaka, kojeg zamjenjuje rastući uvoz.

— Izvozne cijene općenito padaju i nalaze se kod jabuka, krušaka i bresaka na donjoj ljestvici svjetskih izvoznih cijena, dok su kod malina, ribizla, trešanja i maraski u osjetnom porastu.

— U cjelini jugoslavenski izvoz voća, zbog visokih cijena na domaćem tržištu i nepodmirene domaće potražnje, ne daje značajan ekonomski efekat, pa se sve veća domaća ponuda orijentira na atraktivnija domaća tržišta.

— Izvoz sitnog voća jagoda, borovnica i ribizla, kupina i malina te marasaka zavisi o našim mogućnostima ponude što rezultira od uroda tog voća, organizacije otkupa i nastupa na međunarodnom tržištu. Dakle naša orijentacija u izvozu svježeg voća mora počivati na izvozu sitnog voća, trešnje, višnje i breskve i prema tome valjalo bi uskladiti i našu proizvodnu politiku.

Ukupna količina južnog voća kojeg smo uvezli 1968. godine iznosila je 124 tisuće tona. Ta ogromna količina južnog voća na domaćem tržištu veća je od tržišne realizacije breskve i kruške zajedno, a prelazi robne količine jabuka. Ovo ukazuje na enornu supstituciju u nedostatku domaćeg voća južnim voćem.

Izvoz južnog voća neprestano raste. Tako uvoz banana započeo je 1952. godine i u porastu je na oko tisuću tona 1959. god., sedam tisuća tona 1965. god., 14 tisuća tona 1967. i 20 tisuća tona 1968. god. U 1967. i 1968. god. banana porasla je na oko 37 tisuća tona.

Izvoz narandži započeo je 1948. godine s 18 tona, 1959. iznosi 5,8 tisuća tona, godinu dana kasnije 24,2 tisuća tona, a 1967. god. pada na 31 tisuću tona. Oranža je u stalnom porastu: 1966. 53 tisuće tona, 1967. rekordnih 63 tisuće tona i 1968. god. uvoz se malo usporava i iznosi 56 tisuća tona.

Izvoz limuna u početku ne pokazuje naročite poraste. Do 1966. god. ne prelazi 10 tisuća tona dok 1967. i 68. god. raste na 30 odnosno 36 tisuća tona.

Mandarinske su započeli uvoziti 1953. godine da bismo 1960. god. uvezli 2,8 tisuća tona. Tada nastupa masovnije i u razdoblju 1960—68. uvoz iznosi oko dvije tisuće tona.

Ostalo južno voće pokazuje jaču tendenciju uvoza od 1961. godine kada je uvezeno oko tisuću tona. U razdoblju 1962—68. uvoz dostiže preko 10 tisuća tona godišnje.

Zaključci

— Do 1967. god. izvoz voća je u blagom porastu. Oranža izvoz stagnira ili je u padu. Naročito pada i prestaje izvoz jabuka i kruška, kojeg zamjenjuje razni uvoz.

— Izvozne cijene općenito padaju i najviše se kod jabuka, kruška i breskve na donjoj ljestvici svjetskih izvoznih cijena, dok su kod malina, ribizla, trešnja i maslaka u općem porastu.

— U cjelini jugoslavenski izvoz voća, zbog visokih cijena na domaćem tržištu i nepodmirene domaće potrebe, ne daje značajan ekonomski efekt, pa se sve veći domaća ponuda orijentira na strankovnja domaća tržišta.